

2. Co je globální rozvojové vzdělávání?

Globální rozvojové vzdělávání

Význam sousloví globální rozvojové vzdělávání (GRV) se překrývá s anglickým termínem Global Education. Česká definice GRV, na níž se shodla pracovní skupina vzdělávání Fóra pro rozvojovou spolupráci, zní takto:

Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který:

- přispívá k pochopení souvislostí mezi vlastním životem a životem lidí na celém světě
- usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které ovlivňují životy lidí
- rozvíjí dovednosti a podporuje hodnoty a postoje, které lidem umožňují aktivně se podílet na řešení lokálních i globálních problémů
- směřuje k přijetí spoluzodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život podle svých představ.

Obecnější je definice GENE (Global Education Network Europe):

„Globální rozvojové vzdělávání je vzdělávání, které otevírá lidem oči a mysl pro realitu světa, a probouzí je, aby usilovali o větší spravedlnost ve světě, o rovnost mezi lidmi a o lidská práva pro všechny. Globální rozvojové vzdělávání v tomto smyslu zahrnuje rozvojové vzdělávání, výchovu k lidským právům, výchovu k udržitelnému rozvoji, výchovu k míru a předcházení konfliktům a mezikulturní vzdělávání a rozšiřuje výchovu k občanství o globální dimenzi.“

Pedagogické přístupy ke globálnímu rozvojovému vzdělávání

Jak jsme upozornili již v úvodu této publikace, globální rozvojové vzdělávání (GRV) je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení souvislostí mezi vlastním životem a životem lidí na celém světě. Dále usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které ovlivňují životy lidí. A v neposlední řadě rozvíjí dovednosti a podporuje hodnoty a postoje, které lidem umožňují aktivně se podílet na řešení lokálních i globálních problémů. Aby skutečně došlo k přijetí spoluzodpovědnosti za vytváření světa, klade globální rozvojové vzdělávání důraz na používání vhodných metod, které žáky zapojují přímo do procesu učení a motivují je k samostatnému uvažování. V této části krátce představíme východiska globálního rozvojového vzdělávání a

Nejen ve školním prostředí se můžeme setkat se dvěma základními přístupy k výuce a obecně k poznání. Prvním je tzv. **transmisivní pedagogika**, která vychází z předpokladu, že smyslem výuky je předávání vědomostí od učitele k žákovi. V tomto přístupu je tedy jasně diferencovaná role učitele a žáka, využívány jsou tradiční výchovně-vzdělávací metody a formy výuky (převaha výkladových metod, memorování) a výkon žáka je hodnocen známkou (převažuje vnější motivace žáka).

Na rozdíl od transmisivního modelu, který ve své podstatě vede k pasivnímu přijímání informací, přináší **pedagogický konstruktivismus** do školního prostředí prvky aktivního učení a seberozvíjení. Učitel vycházející z pedagogického konstruktivismu se zaměřuje na dítě jako individuálního jedince a na rozvoj jeho osobnosti. „*Konstruktivní vyučování vidí poznání jako konstrukci, výstavbu vlastního poznání, přestavbu vstupních poznávacích struktur*“¹. V souladu s těmito předpoklady, je vyučování

¹ Čábalová Dagmar (ed.): Pedagogika (2011). Praha: Grada Publishing a.s., ISBN 8024729938 str.122

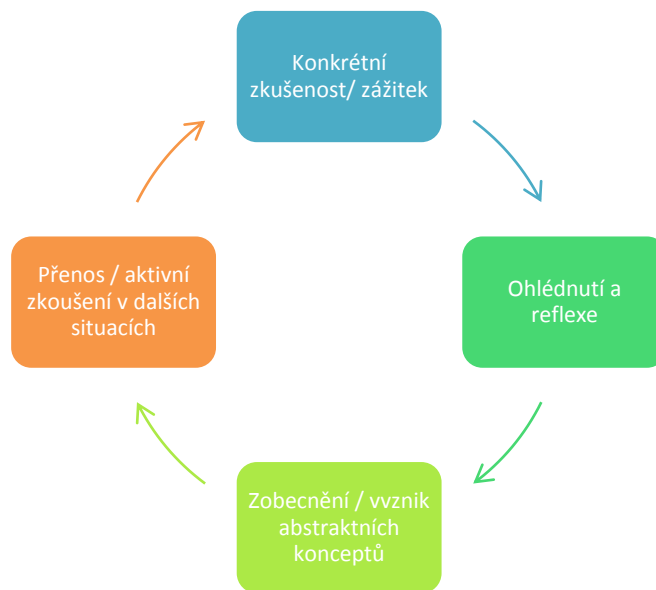
otevřené zkušenostem dítěte, respektuje přirozené procesy učení (spontánní, nepřetržitá lidská aktivita) a pracuje se sociální dimenzí. Konstruktivismus tak nevnímá učitele jako autoritu, která prezentuje jednoznačnou a definitivní pravdu a žáka, jako pasivního příjemce této pravdy. Žák je pomocí specifických aktivit vtažen do výuky a je vnímán jako spoluvůrce pedagogického procesu. Znalosti a dovednosti jsou získávány například během řešení problémů, které navozují atmosféru skutečného světa mimo školní učebnu. V průběhu výuky je tak dán prostor pro názor, polemiku, dialog i pro nové, originální rozumění danému problému. Cílem výuky není pouze znalost, ale také proces, jehož prostřednictvím žák ke znalosti dospěl.

Z výše uvedeného vyplývá, že právě pedagogický konstruktivismus je vhodnějším přístupem pro globální rozvojové vzdělávání. Cílem GRV je mimo jiného přijetí spoluzodpovědnosti za vytváření světa. Pro skutečné přijetí je stěžejní vnitřní motivace žáků a studentů. V rámci výuky vycházející z pedagogického konstruktivismu je kladen důraz na vnitřní motivaci žáků a studentů zejména aktivizací dosavadních znalostí a názorů, předkládáním problémových a polemických zadání, důrazem na užitečnost a potřebnost vytvoření si vlastního názoru pro život. Je však důležité upozornit, že dva prezentované přístupy jsou do jisté míry umělými extrémami. Oba modely výuky mají svá negativa i pozitiva a je na pedagogovi, aby využil možnosti, které nabízejí.

Globální rozvojové vzdělávání si klade za cíl přispívat k pochopení souvislostí mezi vlastním životem a životem lidí na celém světě. Dosažení porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům není jednoduché. Toto porozumění je do velké míry závislé na schopnostech žáka orientovat se v záplavě poznatků a na schopnostech dále různé zdroje správně využívat. Charakteristické pro GRV je, že pracuje se souvislostmi a jejich porozuměním, to však klade specifické nároky na pedagoga i strukturu samotné výuky. V tomto směru je mimořádně prospěšné věnovat se v rámci výuky **konceptu kritického myšlení**. Kritické myšlení „*nás vede k přemýšlení o příčinách a důsledcích, ale také o tom, jak se daná věc týká nás či druhých, komu slouží, zda o ní víme dost, reflektuje úhel pohledu a klade důraz na rozdíl mezi fakty a názory, jakého původu jsou fakta atd.*“²

Dalším přístupem, který je využíván pro globální rozvojové vzdělávání, je bezpochyby **zážitková pedagogika**. Různé koncepce a směry zážitkové pedagogiky spojuje důraz na systémové pojetí pedagogiky a cílená snaha působit na emocionální složky osobnosti žáka. Základní metodikou zážitkové pedagogiky je **tzv. Kolbův cyklus**. Čtyřstupňový cyklus učení probíhá skrze následující fáze: konkrétní zkušenost, ohlédnutí a reflexe, zobecnění a aktivní zkoušení. Konkrétní zkušenost může pedagog zprostředkovat širokou paletou aktivit v rámci výuky (např. simulační hry) či umožnit žákům zažít zkušenost v reálných situacích (pěstování plodin na školní zahradě, výroba a prodej výrobků, organizace kulturní akce atd.). Po ukončení konkrétní zkušenosti/zážitku následuje ohlédnutí a reflexe. Nejprve žáci popisují průběh aktivity, vyjadřují své pocity ze zážitku a dochází k připomenutí klíčových momentů. Aby došlo k poučení z konkrétní zkušenosti, musí jí skupina spolu s učitelem správně vyhodnotit. Vyhodnocení se nejlépe daří s menší skupinkou, nicméně i v tomto případě je stěžejní, aby učitel kladl správné otázky a působil jako facilitátor, který odpovídá za průběh procesu, nikoliv za jeho obsah. Po reflexi dochází k zobecnění, zasazení poznatků do širšího rámce a provázání s teorií. Fáze zobecnění plynule přechází v přenos/aktivní zkoušení v dalších situacích. Skupina spolu s učitelem formuluje poučení, návrhy na případné změny jednání pro jednotlivce i skupinu. Tato poslední fáze se může při správném provedení stát základem pro nové zkušenosti.

² Janská Iva (ed.): Metodika programu Active Citizens (2014). Praha: British Council a Člověk v tísni o.p.s. str. 39

Literatura:

ČÁBALOVÁ, D. Pedagogika (2011). Praha: Grada Publishing a.s.

DEVITO, J. A. Základy mezilidské komunikace (2008). Praha: Grada Publishing a.s., 6. vydání

HANUŠ, R. Zážitkové pedagogické učení (2009). Praha: Grada Publishing a.s.

HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy: 2., přepracované a doplněné vydání (2015). Praha: Grada Publishing a.s.

JANSKÁ, I. Metodika programu Active Citizens (2014). Praha: British Council a Člověk v tísni o.p.s.

KOŠŤÁLOVÁ, H. Pedagogický konstruktivismus a interkulturní výchova in Sborník Interkulturní výchova ve školním vzdělávacím programu (2005). Praha: Kritické myšlení a Člověk v tísni o.p.s.

PETTY, G. Moderní vyučování (2013). Praha: Portál, s. r. o.

PIŠŤĚKOVÁ, L. Globální rozvojové vzdělávání na hodinách občanské výchovy v rámci projektové výuky (2008). Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy. Tisk. (Diplomová práce).

ZORMANOVÁ, L. Výukové metody v pedagogice (2012). Praha: Grada Publishing a.s

Další zdroje:

www.globalnirozvojovevzdelavani.cz